

GME 100

General and Professional Ethics

Dr. Abdullah AKPOLAT

General Ethical Principles

(Moral Intelligence Principles)

SOURCE

**Ahlaki Zeka, Mehmet Kanoğlu,
Hayat Yayınları, 2018**

Observe and pay
attention

Share your observations

Take lessons from bad
examples

Gözlem yapın, farkına varın. İnsan sosyal bir varlıktır ve toplum içinde yaşar. Dışa dönük tarafınızı güçlendirin ve çevrenizdeki insanları ve olayları gözlemleyin. Ahlaki olan ve olmayan tavır ve hareketlerin farkına varın. Algıda seçiciliğiniz ahlaki zekâ alanında yoğunlaşsın.

Gözlemlerinizi paylaşın. Ailenizle ve dostlarınızla iyi ve kötü ahlaki davranışları paylaşın. Sizin farkına vardığınız bir şeyin onlar da farkına varsın. Böylece ahlaki zekânın yayılmasına katkıda bulunmuş olursunuz. Başka insanlardan bahsederken başarılarına değil sağlam karakterlerine vurgu yapın.

İyi örneklerden yararlanın. Çevrenizde tanık olduğunuz olumlu ahlaki örneklerden kendinize ait dersler çıkarın.

Yanınızda bulunan arkadaşınız sigarasını içti ve izmaritini yere değil çöp kutusuna attı. Bir dahaki sefere yere çöp atmaya niyetlendiğinizde arkadaşınızın ne yaptığını hatırlayın.

Kötü örneklerden yararlanın. İyi davranışlardan örnek alın. Kötü davranışlardan ibret alıp tersini yapın. “Bu güzel ahlakı nasıl edindin” diye sorulan bir bilge adam, “Ahlsızlardan ders alarak” şeklinde cevap vermiş.

Follow the rules

Have integrity and behave ethically

Amerikalı hocalarımdan biri olan Bob Turner'dan dinlemiştim: İki aracın karıştığı ve yaralananların olduğu bir trafik kazasında, durum mahkemeye intikal etmiş. Taraflardan birinin avukatının önerisiyle, bilirkişi olarak Bob tayin edilmiş. Avukat, Bob'un hazırladığı kaza raporunu pek beğenmemiş, ondan müvekkilinin lehine bazı değişiklikler yapmasını istemiş. Bob, bu teklifi reddederek şöyle cevap vermiş: "My hours are for sale, my integrity is not." Yani "Benim saatlerim satılıktır; ama dürüstlüğüme değil."

Kurallara uyun. Ahlaki davranışların temel bir prensibi kurallara uymaktır. Maalesef toplumda kuralları çiğnemek zaman zaman özendirilmekte ve kural çiğneyerek avantaj elde edenler kurnaz, zeki ve uyanık olarak övgülere muhatap olmaktadır. Hâlbuki çiğnenen her kuralda başkalarının hakkını gasp etmek söz konusudur. Başkalarının sırtına basarak yol almak adil de değildir etik de.

Acil durumlar için açılan emniyet şeritlerini kullanarak trafikte öne geçenler, sırada beklememek için "kaynak" yaparak işini görenler ya da torpil yaparak hak eden biri yerine pozisyon kapanlar ahlaki zekâsızlık örneklerinden bazıları.

Dürüst olun, etik davranın. Dürüstlüğü ve etik davranışı bir hayat felsefesi haline getirmek nihai hedef olmalıdır. Şartlar ne olursa olsun, etik, dürüst ve doğru kararlar verip uygulamak insanı insan yapar, hatta tüm varlıklara sultan yapar.

Rahmi Bey'den dinlemiştim: Vezirin birisi "Benim fiyatım beş bin altındır." demiş. "Neden?" diye sormuşlar: "Çünkü bana, yanlış bir şey yapmam için beş bin altın rüşvet teklif edildi, kabul etmedim, eğer altı bin altın teklif edilseydi ne yapardım bilemiyorum." diye cevap vermiş.

Be responsible

Sorumluluk sahibi olun. Sorumluluk sahibi olmak sağlam bir karakterin ölçüsüdür. Ahlaki zekâsı zayıf olanlar, mükâfat ve ödül dağıtıldığında en önde yer alırken iş ve sorumluluk verildiğinde etrafta görünmezler. Bu kişiler kısa vadede kârlı gibi görünse de orta ve uzun vadede zarardadırlar. “Angarya” gibi görünen bir işi sorumluluk bilinciyle hakkıyla yapan birisinin sonradan yaptığı işin önemli faydalarını gördüğüne çok rastlarız. Sorumluluk sahibi olmak kimi zaman okulun gerektirdiği görevleri yapan bir öğrenci olmak, kimi zaman işin gereğini yapan bir çalışan olmak veya başka bir zaman aile sorumluluğunu hakkıyla taşıyan bir anne olmak demektir.

Ask your conscience

Vicdanınıza sorun. Vicdan yalan söylemez. İyi ile kötüyü, doğru ile yanlış vicdan terazisi ile ölçebilirsiniz. Saygın ve faziletli davranışlar vicdanı rahatlatırken; kırıcı, kaba ve adaletsiz davranışlar vicdanı rahatsız eder.

Be just, Be fair

Adil olun. İnsanlara ve olaylara adil yaklaşmak sanıldığı kadar kolay değildir. Özellikle taraftarlık duygusu ve menfaatlerimiz adil olmayı güçleştirir. Hangimiz başvurduğumuz bir pozisyona bizden daha liyakatli birisinin alınmasına razı oluruz? Hangimiz kendimize veya sevdiğimiz ve saydığımız birine olan haklı eleştiriyi kabul ederiz?

Duruma ve şartlara göre tavır, davranış ve kararları değiştirmek “çifte standart” olarak bilinir. Farklı zamanlarda farklı kişi, durum ve olaylara karşı tutarlı tepkiler verebilmek ancak yüksek bir ahlaki zekâ ile mümkündür.

Do not look for your
personal interest at all
times

Learn from everyone

Your reactions should be
proportionate

Menfaat avcısı olmayın. Bazı kişiler hayatı bir menfaat mücadelesi olarak görürler ve tüm dikkatlerini çıkarlarını ön-
celemeye odaklarlar. Hâlbuki önüne çıkan her kavşakta “acaba
hangi yol benim çıkarlarıma daha uygundur” diye düşünmek
çok yorucudur. İnsan vicdanında doğrudan karşılık bulan ah-
laki değerler doğrultusunda hareket etmek ise çok kolaydır.
Doğruyu söylemek, adil olmak veya saygılı olmak özel bir
çaba gerektirmez ama yalan söylemek veya hile yapmak özel
bir gayret gerektirir.

Herkesten öğrenin. Faziletli ve erdemli davranışlar sadece
anne-babadan, öğretmenenden, patrondan, kitaptan veya büyük
insanların hayatlarından öğrenilmez. İşçinizden, öğrenciniz-
den, kızınızdan veya bakkalınızdan da hiç ummadığınız anda
beklemediğiniz şeyler öğrenebilir, dersler çıkarabilirsiniz.

Tepkileriniz ölçülü olsun. Başınıza üzücü bir olay gel-
diğinde veya birisi size haksızlık yaptığında hemen ilgili kişi
veya kişileri suçlayıp onlara kin ve nefret duymayın. Tepkiniz
ölçülü, adil ve orantılı olsun. Yoksa haklı iken haksız konuma
düşebilirsiniz. Başınıza gelen her olayda muhatabınızın rolü
kadar kendi rolünüzü ve kaderin payını da dikkate alın. İç
muhasebe yaparak “Bu olayın başıma gelmesinde benim ne
gibi kusurlarım rol oynamıştır” diye düşünün. Son tahlilde
başınıza gelen her olayın ilahi adaletin bir tecellisi olduğunu
hatırlayın. Dünyada haksızlığa ve zulme uğrayan tek kişi siz
değilsiniz.

If someone else is being
harmed or treated
unfairly, think as if this is
done to you

Don't look for a revenge

Don't make a decision or
punish someone without
all facts

Başkasına yapılan zulmü kendinize yapılmış gibi düşünün. İnsanları değerlendirirken sadece kendimize olan tavır ve davranışları ölçü almak hatadır. Bize karşı saygılı ve nazik olan birisi başkalarına kaba davranıyor ve haksızlık yapıyorsa sanki bu tavır bize yapılmış gibi düşünmeli bu kişiyi bu ölçüye göre değerlendirmeliyiz. Maalesef üst makamdakilere saygıda kusur etmeyip alt makamdakilere kaba ve aşağılayıcı davranışlarda bulunan ahlaki zekâ yoksunu örnek sayısı çok fazla.

İntikam duygusunu yenin. İntikam ya da başkasına kin tutma duygusu sadece kişiye zarar verir. Kin tutulan kişiye ise hiçbir zarar dokunmaz. İntikam duygusu ile kişi karşıdakinin zarar görmesini ister. Buna muvaffak olamayınca kendi kendini kemirir, sıkıntı duyar. Ahlaki zekâsı gelişmiş olan kişi intikam ve kin duygusuna teslim olmaz. Güçlü bir irade ile bu duyguyu yenmeye çalışır. İlgili kişiye ceza ya da zarar vermeye, verdirmeye çalışmaz.

Yargısız infaz yapmayın. Başkaları hakkında delil olmadan olumsuz düşünmemek gerekir. İnsan herkesi kendisinden iyi bilmelidir. Çünkü kişi, kusur ve hatalarını en iyi kendisi bilir. İçeriğini tam bilmediğimiz bir konuda birisini suçlar ve peşinen mahkûm edersek haksızlık etmiş oluruz. Böyle durumlarda ya olumlu görüş bildirmeli ya da susmalıyız.

Avoid generalizations

All generalizations are false including this one.

Don't get defensive when criticized

Genellemelerden kaçının. Genellemeler genel olarak mahzurludur. Negatif genellemeler haksızlıktır ve yanlıştır. Çocukluğumdan beri “falan şehirden adam çıkmaz”, “falan millet cimridir”, veya “falan meslektekiler rüşvetçidir” gibi kalıpları çokça duyarım. Bu tür ifadelerden kaçınmak ve bu tür genellemelerden etkilenerek kanaat ve karar oluşturmak son derece sakıncalıdır. Unutulmamalıdır ki suçun şahsiliği esastır ve kimse başkasının günahını taşımaz.

Bir gemide bulunan on kişiden dokuzu katil, birisi masum olsa o gemi batırılmaz, batırılması zulüm olur. Hele de o gemidekilerden birisi katil, dokuzu masum olsa gemiyi batırmak kimsenin aklına bile gelmez. Hal böyle iken bir şehirden üç tane dürüst olmayan tüccar tanıyanın bir anda tüm şehri sahtekâr olarak nitelediğini görürüz. Bunun eşdeğeri üç tane cani çıktı diye tüm şehir ahalisini katil ilan etmektir.

Eleştiri olduğunda savunmaya geçmeyin. Hatanızı kabul edin ve size düşen sorumluluğu alın. Size yapılan her eleştiriye saldırı gibi algılamak yerine “Bundan nasıl yararlanabilir ve kendi lehime çevirebilirim” diye düşünün. Vicdanınıza sorarak eleştirinin ne ölçüde haklı olduğunu aşağı yukarı tahmin edebilirsiniz. Eğer karar veremiyorsanız fikirlerine güvendiğiniz yakın dostlarınıza danışabilirsiniz.

Do not hesitate to apologize

Özür dilemekten çekinmeyin. Özür dilemek bir erdemdir. Asla bir zayıflık göstergesi değildir. Hatalı ya da kusurlu olduğunuzu düşünüyorsanız özür dileyin. Konuyla ilgili olarak karşı tarafın hatasının olup olmamasıyla fazla ilgilenmeyin. Çünkü özür dilemeniz karşı tarafı haklı, kendinizi ise haksız görmek anlamına gelmez. Hatalı olup olmadığınızdan emin değilseniz ve özrünüz sıkıntılı durumu düzeltecekse yine özür dileyin. Özür dilemek af dilemek ya da karşıdakine siz haklısınız demek değildir. Sadece “Ortaya çıkan durumdan dolayı üzgünüm; keşke olmasaydı; bu durumu düzeltmek istiyorum” anlamına gelir. Zaten İngilizcede “i am sorry” ifadesi “üzgünüm” şeklinde tercüme edilir ama Türkçedeki “özür dilerim” anlamında kullanılmaktadır. Bu yüzden medyamızda ara sıra “falan siyasetçi aslında özür dilemedi sadece üzgünüm dedi” gibi gerçek dışı yorumlarla karşılaşmaktayız.

What are the virtues of apologizing?

“Is it a virtue to be able to apologize?

Yes, it is a virtue.

There are three values in the background of apologizing.

These values are regret, responsibility and self-confidence...

Apologizing is the greatest torture for a Narcissist.

What is a Narcissist?

As a psychological term, narcissist is used to describe individuals who have excessive admiration for their own self, have difficulty empathizing with others, and generally tend to see themselves as superior.

Narsist Nedir?

Psikolojik bir terim olarak narsist kendi benliğine aşırı hayranlık duyan, başkalarına empati göstermekte zorlanan ve genellikle kendini üstün görme eğiliminde olan kişileri tanımlamak için kullanılır.

Özür dilemenin erdemleri Neler?

“Özür dileyebilmek erdem midir?

Evet erdemdir.

Özür dilemenin arka planda üç değer vardır.

Bu değerler: Pişmanlık, sorumluluk ve özgüvendir...

Özür dilemek Narsist bir insan için en büyük işkencedir.

How can a sincere apology be understood?

1. He says it directly, not indirectly.
2. He says it when you are sad, not when he is happy.
3. His regret/embarrassment can also be understood from his body.
4. He does not repeat the behavior he is at fault for.
5. He does not speak accusingly by saying “Oh, it is you”.
6. He does not prolong the conversation too much, but does not cut to the chase.
7. He talks about the subject he is hurtful about. He does not digress.

Samimi özür nasıl anlaşılır?

1. Dolaylı değil direkt söyler.
2. Kendi mutlu olduğu anda değil senin hüzünlü olduğun anda diler.
3. Bedeninden de pişmanlığı/mahcubiyeti anlaşılır.
4. Hatalı olduğu davranışı tekrarlamaz.
5. “Aman sende” diyerek suçlayıcı konuşmaz.
6. Lafı çok uzatmaz ancak kestirip de atmaz
7. Kırıcı olduğu konudan bahseder. Konuyu dağıtmaz.

Don't lie

Yalan söylemeyin. Günümüz dünyasında yalanın normalleştirilmeye ve meşrulaştırılmaya çalışıldığına sıkça şahit oluyoruz. Yüksek hedeflere ulaşmak uğruna gerekirse yalan da söylenebilir anlayışı yaygınlaştı. Hangi ulvi hedef yalanı mazur gösterebilir? Hele de hedefinin makam, para veya başka bir maddi çıkar olmadığını iddia edenlerin yalana başvurma, ayağına kurşun sıkmaktan farksızdır. Hedef de hedefe götüren vasıtalar da meşru ve ahlaki olmalıdır.

Yalan sadece kısa vadede yarar sağlar. Anlık menfaati için sıkça yalana başvuran kişinin zaman içinde “gerekirse yalan söyler” şeklinde bir damgası olur. Yalan ahlaki sermayeyi yavaş yavaş bitirir.

Truthfulness is the basis and foundation of Islam, and the bond between people of good character, and the basis of elevated emotions. Since this is so, as the foundation of the life of our society, we must bring to life truthfulness and honesty, and cure our moral and spiritual sicknesses with them.

Yes, truthfulness and honesty are the vital principles in the life of Islamic society. Hypocrisy is a sort of actualized lying. Flattery and artifice are cowardly lying. Duplicity and double-dealing are harmful lying.

And as for lying, it is to slander the All-Glorious Maker's power.

Sıdk, İslâmiyetin üss-ül esasıdır ve ulvî seciyelerinin rabıtasıdır ve hissiyat-ı ulviyesinin mizacıdır. Öyle ise, hayat-ı içtimaiyemizin esası olan sıdkı, doğruluğu içimizde ihya edip onunla manevî hastalıklarımızı tedavi etmeliyiz.

Evet sıdk ve doğruluk, İslâmiyetin hayat-ı içtimaiyesinde ukde-i hayatiyesidir. Riyakârlık, fiilî bir nevi yalancılıktır. Dalkavukluk ve tasannu, alçakça bir yalancılıktır. Nifak ve münafıklık, muzır bir yalancılıktır.

Yalancılık ise, Sâni'-i Zülcelal'in kudretine iftira etmektir.

Unbelief in all its varieties is falsehood and lying. Belief is truthfulness and honesty. As a consequence of this, there is a limitless distance between truth and falsehood; they should be as distant from one another as the East is from the West. Like fire and light, they should not become mixed with one another.

However, cruel politics and tyrannical propaganda have mixed and confused them, and have also thrown into confusion man's achievements.

Küfür, bütün enva'ıyla kizbdır, yalancılıktır. İman sıdktır, doğruluktur. Bu sırra binaen kizb ve sıdkın ortasında hadsiz bir mesafe var; şark ve garb kadar birbirinden uzak olmak lâzım geliyor. Nar ve nur gibi birbirine girmemek lâzım.

Halbuki gaddar siyaset ve zalim propaganda birbirini karıştırmış, beşerin kemalâtını da karıştırmış.

That is to say, the strongest chain with which to be bound to salvation is honesty.

However, sometimes in the past lying abrogated this if there were advantages to be gained. Some scholars issued 'temporary' fatwas in case of necessity or for benefit. But in this age, such fatwas may not be given.

For it has been abused so much that there may be only one benefit among a hundred harms. The judgement cannot therefore be based on benefit.

Necat yalnız sıdkla, doğrulukla olur. "Urvet-ül vüska" sıdktır. Yani, en muhkem ve onunla bağlanacak zincir doğruluktur.

Amma maslahat için kizb ise, zaman onu neshetmiş. Maslahat ve zaruret için bazı âlim "muvakkat" fetvası vermişler. Bu zamanda o fetva verilmez.

Çünkü o kadar sû'-i istimal edilmiş ki, yüz zararı içinde bir menfaati olabilir. Onun için hüküm maslahata bina edilmez.

In which case, "Either truthfulness or silence." That is, there are two ways, not three; that is, not either the truth, or lies, or silence.

Since public order and security have been overturned through mankind's evident and ghastly lying and wilful misrepresentations, and through its abuse of benefits, mankind is clearly commanded and compelled to close the third way.

Otherwise, the world wars, hideous revolutions, and decline and destruction that humanity has suffered in the past half-century will bring down some overwhelming disaster on men's heads.

Yani yol ikidir, üç değildir. Ya doğru, ya yalan, ya sükût değildir.

İşte şimdi beşerin ortadaki dehşetli yalancılığıyla ve tezviratlarıyla emniyet-i umumiyenin ve rûy-i zemin asayişlerinin zîr ü zeber olması kizble ve maslahatın sû'-i istimali ile olmasından, elbette o üçüncü yolu kapatmağa beşeri mecbur ediyor ve kat'î emir veriyor.

Yoksa bu yarım asırda gördükleri umumî harbler ve dehşetli inkılablar ve sukutlar ve tahribatlar, başlarına bir kıyameti koparacak.

Indeed, everything you say must be true, but it is not right to say everything true.

If on occasion it is damaging, then be silent. But there is no fatwa for lying.

Everything you say must be the truth, but you do not have the right to say everything that is true.

Because if it is not sincere, it will have a detrimental effect and truth will be spent on wrong.

Evet her söylediğin doğru olmalı, fakat her doğruyu söylemek doğru değil.

Bazan zarar verse sükût etmek.. yoksa yalana hiç fetva yok.

Her söylediğin hak olmalı, fakat her hakkı söylemeğe senin hakkın yok.

Çünkü hâlis olmazsa sû'-i tesir eder; hak, haksızlıkta sarfolur.

Keep promises

Sözünüzde durun. Sözünde durmak özel bir erdem değildir. Sözünde durmamak ise az gelişmiş bir ahlaki zekâyâ işaret eder. “Söz namustur”, “söz ağızdan çıkar”, “söz verme, verdinse dönme” gibi atasözlerimiz bunu veciz şekilde ifade ederler. Söz vermek için cümlenin başında ya da sonunda “söz veriyorum” demek şart değildir. “Yemekte görüşürüz”, “istediğin kitabı yarın derse getiririm”, “şehre gelince mutlaka sana uğrarım” gibi ifadeler de söz verme kapsamındadır. Bunlar yerine “belki yemekte görüşürüz”, “eğer bulabilirsem ve unutmazsam istediğin kitabı yarın derse getiririm”, “şehre geldiğimde müsait olursam sana uğrarım” gibi ifadeler kullanmak daha isabetli olacaktır.

Mehmet Akif and his friend Eşref Edip had arranged to meet for lunch one day. Eşref Edip lived in Vaniköy; he lived in Beylerbeyi. He was scheduled to arrive there an hour before noon. That day, the rain was so heavy that everything was flooded. Eşref Edip thought Mehmet Akif wouldn't come in such a rainy day. So, he told the maid he had return and went to a nearby neighbor. The rain continued. Shortly after leaving that house, Mehmet Akif, despite the rain, arrived at Eşref Edip's house.

Mehmet Akif bir gün arkadaşlarından Eşref Edip'le öğle yemeğinde buluşmak için sözleşmişlerdi. Eşref EDİP Vaniköy'de oturuyordu; kendisi Beylerbeyinde. Öğleden bir saat evvel oraya gidecekti. O gün öyle bir yağmur vardı ki, her taraf sel oldu. Eşref Edip, Mehmet Akif'in böyle bir yağmurda gelmeyeceğini düşünmüştü. Bu sebeple hizmetçiye döneceğini söyleyerek, evden çıkıp yakın bir komşuya gitti. Yağmur devam ediyordu. O evden çıktıktan bir süre sonra Mehmet Akif, o yağmura rağmen Eşref Edip'in evine gelmişti.

When Eşref Edip returned home, he learned of his arrival from the maid. Despite being soaked, Akif didn't go inside, but instead, saying, "Say hello," walked back, ignoring the rain.

Eşref Edip found him the next day, explained the situation, and wanted to apologize. But Mehmet Akif was hurt by this incident. He gave Eşref Edip this unforgettable reply:

— A promise can be excused if it is broken by death or a disaster close to it.

Eşref EDİP, evine döndüğünde onun geldiğini hizmetçiden öğrenmişti. Akif sırlıslıkla bir halde olmasına rağmen içeriye girmemiş, "selam söyle" diyerek yağmura aldırmadan gerisin geriye gitmişti.

Eşref EDİP ertesi gün kendisini bulmuş durumu anlatarak özür dilemek istemişti. Ama Mehmet Akif bu olaydan dolayı kırılmıştı. Ve Eşref Edip'e şu unutulmayacak cevabı veriyordu:

— Bir söz ya ölüm veya ona yakın bir felaketle yerine getirilmezse mazur görülebilir.

Be honest

Samimi olun. Kişinin hem kendine hem de başkalarına karşı samimi olması gerekir. “Sosyal ortam öyle gerektiriyor”, “yoksa ayıp olur” gibi gerekçelerle içinizden gelmeyen

şekilde davranış ve söylemlerde bulunmak ahlaki zekâ ile bağdaşmaz.

Do favors and be happy for doing it

İyilik yapın ve bundan zevk alın. İnsan için doğal olan iyilik yapmaktır. Bu yüzden iyilik yapmak mutluluk, haz ve tatmin verir. İnsanı kendisiyle barışık yapar ve stresten uzaklaştırır. Fıtratı bozulmamış insan kötülük yapmaz, bilmeyerek yaparsa da üzüntü ve pişmanlık duyar.

İyilik yapmak çoğu zaman içinde fedakârlık barındırır. Dostuna yemek ısmarlayan kişi parasıyla fedakârlık yapar. Tramvayda yaşlı birine yer veren genç vücuduyla fedakârlık yapar. Okulda zorlandığı konuda komşu kızına yardımcı olan öğretmen zamanıyla fedakârlık yapar. Bu örneklerde yemek ısmarlayanın ısmarlanandan, yer verenin yer verilenden ve ders anlatanın ders dinleyenden daha fazla mutluluk yaşaması gerekir.

Amerika'ya yeni gitmiştim. Benden birkaç yıl önce oraya giden Bülent'e "Neden bunlar birbirlerine yemek ısmarlamıyorlar" diye sordum. Bülent onların bu olaya bakışını şöyle ifade etti: "Birine öğle yemeği ısmarlarsan bir saat daha fazla çalışman gerekir".

Kişinin görevini hakkıyla yapması çoğu zaman yeterli bir iyiliktir. Sınıfa gelip en öne oturarak dersi dikkatle dinleyen bir öğrenci, vatandaşa güler yüzle eksiksiz hizmet sunan bir kamu görevlisi ya da hastaya şefkatle hizmet sunan bir sağlık çalışanı iyilik yapmanın hazzını ve vicdani tatminini yaşarlar.

Rules for making favor:

1. Do not do favor expecting another favor in return
2. The favor should be something the person has right to
3. A third person should not be victimized as a result of your favor

Özetlemek gerekirse; iyilik yapıp sonradan pişman olmamak için iyiliğin “ahlaki zekâ kuralları” çerçevesinde gerçekleştiğinden emin olmak gerekir. Nedir bu kurallar:

- İyilik yapılan kişiden, sonrasında bir karşılık beklenmeyecek.
- Kişiye, hak ettiği bir şey için iyilik yapılacaktır.
- Yapılan iyilik dolayısıyla bir başkasının hakkı yenmeyecek.

Investigate to learn “how other people view you”

Respect others at all times

“Başkaları beni nasıl tanıyor” diye araştırın. Özellikle yakın dostlarınıza ve aile fertlerinize sorun. “Lütfen benim hata ve kusurlarımı söyleyin” deyin. Öldükten sonra arkanızdan nasıl bir ahlak mirası bırakacağınızı düşünün. İnsanların sizin için “Başarılıydı, makam ve para sahibiydi ama karakteri sağlam birisi değildi” deme ihtimalinden ölümüne korkun.

Daima başkalarına saygılı olun. Bu ahlaki zekâ kuralında anahtar kelime “daima”. Çünkü “başka insanlara saygılı olmak” çok genel bir kavram ve bunun içi çok farklı şekilde doldurulabilir. Bizim vurgulamak istediğimiz nokta şartlara göre başkasına saygı kriterinin değişikliğe uğramaması gerektiği. Saygılı davranışın her durum ve şartta uygulanması gerekiyor zira. Mesela, kültür ve geleneğin getirdiği uygulamalar ya da topluluk olarak hareket ediyor olmak saygılı davranışın uygulanmama gerekçesi olamaz.

Eğer Gaziantep’te bir gece vakti, saatler gece yarısını bile geçmişken dışarıdan gelen “Yaa, yaa, yaa...” naralarıyla uykunuzdan uyanırsanız, sakın paniklemeyin. Ne mahalle bir çetenin saldırısına uğradı ne de sizden habersiz bir futbol takımımız Avrupa kupasını aldı. Olay muhtemelen şudur: Dügün

- ✓ Do not gossip
- ✓ Think positively on others
- ✓ Do not search for others' faults
- ✓ Respect privacy of others
- ✓ Try to make peace
- ✓ Do not have prejudice
- ✓ Smile
- ✓ Use self criticism
- ✓ Follow societal rules
- ✓ Respect different opinions

Bu bölümde bazı ahlaki zekâ prensiplerinden ve uygulamalarından bahsettik. Burada değinmediğimiz ama ahlaki zekânın vazgeçilmez başka unsurları bulunmaktadır. Aklımıza gelen bazı ahlaki zekâ özellikleri şunlardır: Başkalarının arkasından olumsuz konuşmamak (dedikodu veya gıybet yapmamak), içeriği bilinmeyen konularda başkaları için olumlu düşünce içinde olmak (hüsnü zan sahibi olmak, sui zandan kaçınmak), başkalarının kusurlarını araştırmamak, özel hayatta saygılı olmak, uzlaşmacı olmak, önyargılı olmamak, güler yüzlü olmak, özeleştiri yapmak, görgü kurallarına uymak, farklı fikirlere saygılı olmak...